

Udenrigspolitik uden rige - navigation for en nation i oprørte verdenshave

Færøernes rolle i verden

"Navigare necesse est, vivere non necesse". Det er nødvendigt at sejle, ikke at overleve. For Færøerne kan det gamle motto og det romerske ordsprog omskrives til: Det er nødvendigt at sejle – for at overleve. Eller: Det er nødvendigt at kunne navigere i eget hav og på verdenshavene. Som mennesker. Som folk. Som nation. Det har været den konkrete nødvendig-

hed i hverdagen for fordums generationer i Færøerne. Det har været den afgørende forudsætning for Færøernes udvikling som moderne nation i verden. Det har været grundlaget for og senere en bevidst strategi i Færøernes udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske udvikling.

At lege folk i eget hus (og hav)

Færøerne har traditionelt ignoreret de enhedsstatslige grænser og forsøgt at sejle og navigere på egen hånd med udgangspunkt i havets, fiskens og de maritime ressourcers udenrigspolitik. Og set sig selv som en stor aktør og et midtpunkt i Nordatlanten og Arktis. Ikke som en perifer brik i et dansk enhedsrige.

Strategien er egentlig enkel: "Just do it". I praksis er det en egen udenrigspolitik uden rige – baseret på fisk, handel og havets ressourcer. Dette har været grundlaget for den enorme økonomiske, samfundsmæssige og politiske udvikling i Færøerne de sidste 50 år.

På selvstændighedsfløjen har vi kaldt strategien: "At lege folk i eget hus". Hvis vore samarbejdspartnere accepterer os som direkte partnere, og hvis Danmark (om end modstræbende) accepterer det, så har vi flyttet os det skridt fremad med henblik på at navigere politisk i internationalt farvand.

Nu ser de fleste det som en selvfølge. Alle partier kræver nu, at Færøerne skal kunne agere selvstændigt og i eget navn i udenrigspolitik, sikkerhedspolitik og med eget medlemskab i internationale organisationer og aftaler. Som den seneste tvistløsning og afgørelse fra september 2025 om færøsk medlemskab af World Trade Organisation viser.

Sikkerhedspolitikens genkomst

Siden Ruslands invasion i Ukraine i 2022 har forsvars- og sikkerhedspolitikken igen domineret situationen og samarbejdet i Nordatlanten og Arktis. Færøerne er, som under den kolde krig, et afgørende strategisk midtpunkt for alle potentielle konflikter mellem øst og vest. Sikkerhedspolitik i bred for-

HØGNI HOYDAL

Medlem af Lagtinget,
forhenværende
landsstyremand for
udenrigs- og
handelsanliggender, Tjóðveldi,
hognih@logting.fo

stand – fra hybride trusler, kritisk infrastruktur, overvågning, handelssanktioner, skibstrafik, fiskeri- og erhvervsaktiviteter med videre – kan som en dyne lægges over alle politikområder, og dermed kan vi hurtigt miste politisk selvbestemmelse i hjemmestyrrets gummistrukturer. Det scenario har vi været fuldt ud bevidst om.

Derfor har vi igen handlet som folk i eget hus og hav. Et forslag til en sammenhængende færøsk sikkerhedspolitik blev enstemmigt vedtaget i Lagtinget i 2024. Her slås det fast, at Færøerne aldrig igen skal være tilskuere til og skakbrik i de sikkerhedspolitiske spil, som Danmark via NATO og andre beslutningsfora udfører. Færøerne skal være en selvstændig og ansvarlig aktør i alle sikkerhedspolitiske beslutninger og samarbejde direkte med NATO, specielt med de nordiske lande og Storbritannien, USA og Canada om alle forsvars- og sikkerhedsspørgsmål i Nordatlanten og Arktis. Vi skal deltage med vores egne civile myndigheder i alle sikkerhedstiltag, betale vores del og sidde med ved bordet i alle de vigtigste politiske fora. Hidtil har Danmark og andre lande delvis accepteret Færøernes rolle.

Værdigrundlaget og visionen bygger på det, vi har valgt at kalde *demokratisk bæredygtighed*, som også afspejles i devisen: ”Intet om os, uden om os”. Grundlaget er: Det er selvfølgelig de folk, som bor og lever i Nordatlanten og Arktis, som skal træffe beslutningerne demokratisk og tage eget ansvar for udviklingen og samarbejdet i verden.

➤➤ **Den færøske sikkerhedspolitik er først og fremmest baseret på den antagelse, at fred, sameksistens, bæredygtighed forvaltning af ressourcer, miljø og klimabeskyttelse og reel sikkerhed ikke sikres med militær oprustning, men gennem opretholdelse og styrkelse af folkeretten og internationalt aftale- og regelbaseret samarbejde**

I 2024 har Lagtinget ligeledes enstemmigt vedtaget en færøsk arktisk politik, der bygger på de samme mål og principper. Den er inkorporeret i formandskabsprogrammet for Arktisk Råd, som Grønland, Færøerne og Danmark overtog i maj 2025, med Grønland som ”chair” og Færøerne som ”vice-chair”. Færøerne har særligt ansvar for havet i formandsskabsprogrammet.

Set fra midten af Nordatlanten og Arktis

Fortsættelsen af den færøske udenrigs- og sikkerhedspolitik udspiller sig nu i et nyt historisk knudepunkt. Vi står i en verden præget af dels *disruption* af rettigheder og fælles referencerammer i de enkelte lande, hvilket leder til ekstrem polarisering, vold, krigsretorik og had. Og dels *eruption*, hvor utallige latente og undertrykte konflikter i verden går i udbrud, krig og destruktion. Og sideløbende hermed af *erosion*, hvor hele det folkeretlige system og det

aftalebaserede, internationale regelsæt, opbygget siden FN's stiftelse, konstant er ved at smuldre.

Som storhavs nation i Nordatlanten, Arktis og verden har Færøerne – på trods af de formelle forhindringer – deltaget aktivt i opbyggelsen og opretholdelsen af bilaterale og multilaterale aftaler og internationale organisationer. Det har været grundlaget for lavspænding, samarbejde og fredelig konfliktløsning i hele regionen med deltagelse af alle nationer i Arktis og Nordatlanten – også under den kolde krig. For bare at nævne nogle organisationer: NEAFC, NASCO, NAMMCO, NAFO, ICES, IMO, Arktisk Råd, Barentsrådet, Vest-nordisk Råd og Nordisk Råd. Og der er indgået bindende aftaler om reguleret fiskeri og rapportering, fælles forskningsaftaler, kontrol, miljøregler, Search and Rescue med mere.

Med Ruslands angreb på Ukraine er dette internationalt regelbaserede samarbejde under pres. Færøerne har konsekvent fordømt krigsangrebet og indført egne sanktioner mod Rusland, som proportionalt er mindst lige så stærke som EU's og Norges. Herudover støtter Færøerne Ukraine økonomisk og modtager et relativt stort antal ukrainske flygtninge.

Dog har Færøerne ikke opsagt den 50 år gamle rammeaftale om bilateralt fiskeri, rapportering og kontrol, hvor man udveksler kvoter årligt, men har reduceret dens omfang betydeligt og indført havneforbud for 70-80 pct. af den russiske fiskerflåde i Nordatlanten og totalt forbud for andre russiske skibe. Det har skabt store interne uenigheder i Færøerne og blandt de politiske partier. En af årsagerne har været de store økonomiske konsekvenser for specielt dele af fiskerflåden og fiskeindustrien i visse byer og bygder. På den anden side har specielt den danske og færøske presse, danske politikere, de færøske medlemmer af det danske folketing og fremtrædende politikere i Færøerne krævet et fuldt stop for fiskeriaftalen og kvoteudvekslingen.

Det er dog lykkedes siden 2022 at opnå en konsensus i Lagtinget om den politiske linje – og dermed en sammenhængende og konsistent udenrigspolitik. Den bygger på grundige analyser af, hvordan vi skal navigere demokratisk i de oprørte verdenshave og de globale *disruptioner*, *eruptioner* og *erosioner*.

Målsætningen er: Vi bør – uden at foregive ”business as usual” – gøre alt for at opretholde det internationale og regelbaserede samarbejde i Nordatlanten og Arktis, som er bygget op gennem generationer, og som har sikret fredelig sameksistens. Både i de internationale organisationer og i konglomeratet af bilaterale og multilaterale aftaler i regionen. Herunder med Rusland, så længe de holder aftalerne og reglerne i denne del af verden. Vi skal aktivt kæmpe imod erosionen af internationalt, regelbaseret samarbejde. Og gå imod at flytte krigens grusomme slagmarker og krigsretorikken til andre regioner i verden. Ellers har disruptionens og eruptionens dagsorden sejret til overmål.

At navigere med demokrati og folkeret som kompas

Hvilke er så udsigterne for færøsk udenrigs- og sikkerhedspolitik og for vores visioner for Nordatlanten, Arktis og verden her ultimo 2025?

På trods af formulerede intentioner om det modsatte, ser vi en konstant konfliktoptrapning, krigsretorik, vilde investeringer i krigsmateriel – og endda nordiske lande, som vil trække sig ud af internationale konventioner.

» Vi er os pinligt bevidste om, at når sikkerheds- og forsvarspolitik træder ind som den afgørende præmis, så ryger demokratiet, den kritiske sans og visionerne oftest ud

Selv om vi i Færøerne har vundet et nyt politisk spillerum i det nuværende historiske knudepunkt og en vis plads i de udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske beslutningsfora i Nordatlanten og Arktis, så er vi os pinligt bevidste om: Når sikkerheds- og forsvarspolitik træder ind som den afgørende præmis, så ryger demokratiet, den kritiske sans og visionerne oftest ud.

Mobiliseringen af de gamle imperiers magtstrukturer sammen med erosionen af folkeretten og det FN-forankrede internationale rettighedsgrundlag skaber ikke det bedste udgangspunkt for anerkendelsen af nye aktører og småstater på verdensscenen. Som vi har set med Trumps udmeldinger om at overtage Grønland, er der to modsatrettede politiske strømninger, der tegner sig: På den ene side understreges det grønlandske folks selvbestemmelsesret. På den anden side styrker Danmark med EU's opbakning den danske enhedsstats "territoriale integritet". EU har ingen interesse i at støtte selvstændighedsdagsordener, som ses som disruption af Europas sammenhængskraft og styrke.

I dette spændingsfelt bliver Færøernes (og Grønlands) mulighed for at navigere som selvstændig aktør i udenrigs- og sikkerhedspolitik i høj grad betinget af, at Danmark accepterer at tænke ud over den gamle enhedsstats trange struktur. At anerkende selvbestemmelsesretten og folkeretten for Færøerne (og Grønland), som Danmark alle andre steder i verden vedkender sig.

Hvis vi ser på det fra et globalt perspektiv og gennem de værdier, som specielt de nordiske lande plejer at fremhæve som afgørende: demokrati, lighed, rettigheder, folkeret og internationalt forpligtende samarbejde, så giver det jo al sammen mening. Spørgsmålet burde være: Hvorfor skal det færøske (og det grønlandske folk) *ikke* være selvstændige demokratiske aktører i Arktis, Nordatlanten og verden? Ville det ikke styrke ansvaret, samarbejdet, værdierne og den udvikling, som vi ønsker i regionen og i verden?